

Záróbeszámoló Papp Júlia *Az 1526. évi mohácsi csata 16–19. századi képzőművészeti recepciója* című, 138702 azonosító számú NKFIH pályázatához

A 2021–2024 közötti pályázati időszakban elkészítettem az 1526. évi mohácsi csata és a csatában elhunyt II. Lajos magyar király 16–19. századi hazai és külföldi képzőművészeti ábrázolásait feldolgozó monográfia 68 szerzői ív terjedelmű, 760 illusztrációt tartalmazó kéziratát. A kézirat számos területen – például a korszak európai és magyarországi törökképe, a keresztény Európa és az iszlám vallású Oszmán Birodalom ellentmondásos kapcsolata, a csataképfestészet, a képzőművészeti propaganda – a szorosan vett témánál jóval tágabb kitekintést nyújt. Munkahelyem, a HUN-REN BTK Tudományos információs osztálya munkatársai elkészítették a szöveg és a 760 kép tördelését, a két kötetes monográfia terveink szerint 2025 első felében fog megjelenni.

2022 őszén *A mohácsi csata és II. Lajos a 16–19. századi képzőművészetben* című disszertációmmal elindítottam az MTA doktora eljárást. A disszertációt 2024 tavaszán megvédtem, megszerezve az MTA doktora címet.

Kutatási eredményeimet a Libri Kiadónál 2024-ben megjelent, népszerűsítő kismonográfiában (*Kép és emlékezet. A mohácsi csata és II. Lajos a képzőművészetben*) mutattam be a szélesebb nyilvánosság számára.

Szakmai tanulmányútjaimon több, a hazai művészettörténeti kutatásban addig nem ismert II. Lajos-ábrázolást fedeztem fel külföldi múzeumokban és könyvtárakban. 2023-as németországi tanulmányutam során egy olyan 16. századi II. Lajos-ábrázolást fedeztem fel, amely egykor az augsburgi takácscéh épületét díszítette. A falképről a Bölcsészettudományi Kutatóközpont honlapján ismeretterjesztő beszámolót tettem közzé, az *Ars Hungaricában*, a Művészettörténeti Értesítőben és külföldi szakfolyóiratokban pedig tanulmányokat publikáltam, illetve fogadtak el közlésre.

2023. szeptember 27. és október 4. között krakkói konferencián, illetve tanulmányúton vettem részt. Megtekintettem a Wawelben rendezett *Obraz Złotego Wieku* című kiállítást, amely a Jagelló dinasztia 16. századi történetét mutatta be. A kiállított tárgyak között szerepelt egy olyan, a 16. század első feléből származó II. Lajos-portré, amelyikkel a hazai szakirodalom eddig nem foglalkozott. A krakkói városi múzeumban megtekintettem azt az 1880-ból származó rajzot, amely ezt a festményt örökítette meg. Ezekkel a portrékkal kiegészítettem II. Lajos készülő ikonográfiáját.

2024-es spanyolországi tanulmányutam során az Escorial könyvtárának reprezentatív, illuminált kódexében találtam egy új, eddig itthon ismeretlen II. Lajos portrét, amelyik az 1540-es években szintén Augsburgban készült. Mivel a kódex egyik változatát a nagy-britanniai Eton College könyvtára őrzi, s a kéziratokról készült korábbi kiállítási katalógus szerint ebben is található önálló II. Lajos-ábrázolás, ennek személyes tanulmányozásával fogom folytatni a kutatást.

A hazai kutatásban szintén ismeretlen volt a csehországi Prachatice reneszánsz polgárházát (ma városi múzeum) díszítő, cseh királyokat ábrázoló falképsorozat, amelyben II. Ulászló és II. Lajos portréját is megtaláljuk. A freskót 2024-es utam során tanulmányoztam.

A mohácsi csata és II. Lajos 16–19. századi ábrázolásait feldolgozó nagymonográfia megírásával párhuzamosan összeállítottam egy Adattárat, amelyik tartalmazza minden, a kéziratban említett mohácsi csata- és II. Lajos-ábrázolás (kb. 470 tétel) adatait. Ez az Adattár, amelyik jelenlegi formájában része lesz a 2025-ben megjelenő nagymonográfiának, lesz az alapja a 2026-ra megjelentetni tervezett Mohácsi csata és II. Lajos ikonográfiának, amelyek már minden, a témához kapcsolódó, általam ismert műalkotás részletes leírását tartalmazzák.

Publikációk:

Az elmúlt négy évben számos hazai és külföldi folyóiratban, tanulmánykötetben publikáltam a témához kapcsolódó magyar és idegen nyelvű szaktanulmányokat. A megjelent publikációk közül 9 volt idegen nyelvű:

On the Margin of Artwork Reproduction: Two Examples of the Use of Graphic Reproductions as Inspiration for Artworks in the Sixteenth Century. In: Júlia Papp (ed.): Engraving, Plaster Cast, Photograph. Chapters from the History of Artwork Reproduction. Budapest, 2021, 29–40.

Adatok II. Lajos magyar király tévesen számontartott, bizonytalan azonosítású és lappangó ábrázolásaihoz. In: *Ars Hungarica* (47) 2021/4. 373–394.

A Habsburg–Jagelló kettős eljegyzés (1515) ábrázolása I. Miksa császár síremlékén. Adalékok az innsbrucki tumba 23. reliefséhez. In: Gulyás Borbála – Mikó Árpád – Ugry Bálint: *Reneszánsz és barokk Magyarországon. Művészettörténeti tanulmányok Galavics Géza tiszteletére.* I–II. kötet. Budapest, 2021, 101–122.

Szent István vagy Szkander bég halála Antonio Bonfini Rerum Vngaricarum Decades-e 1581-es kiadásában? Könyvillusztrációk többszörös felhasználása Sigmund Feyerabend frankfurti nyomdájában. In: *Magyar Könyvszemle* (137) 2021/4., 433–477.

Illustrations related to Hungary in Siegmund von Herberstein's publications. In: *Radovi Instituta za Povijest Umjetnosti* (45) 2021, 61–76.

The use of the same illustrations in different books in Sigmund Feyerabend's printing house in Frankfurt. In: *Kniha. Zbornik o problémoch dejínach kniznej kultúry.* Martin, 2021, 37–54.

A mohácsi II. Lajos-emlékmű tervének iratai 1836-ból és 1846–1848-ból. In: *Lymbus. Magyarságtudományi Forrásközlemények* 2021/1. 659–675.

Az 1526. évi mohácsi csata helyszínének emlékezete. In: *Történelmi Szemle* (LXIII) 2021/3., 383–425.

Die „Neuverwertung“ der Illustration eines astrologischen Buches vom Ende des 15. Jahrhunderts in den deutschen Neuen Zeitungen über die Schlacht bei Mohács (1526). In: *Wiener Geschichtsblätter* (76) 2021/2., 115–133.

Siegmund von Herberstein kiadványainak magyar vonatkozású illusztrációi. In: *Magyar Könyvszemle* (137) 2021/1., 1–38.

Kié volt a páncél? Egy díszvért félezer éves története. In: *Rubicon* (31) 2021/7., 42–45.

“...pugnas honeste obiit...” *The armor formerly in the Viennese Imperial Zeughaus attributed to Louis II of Hungary in the Hungarian cultural history.* In: Zeitschrift für historische Waffen- und Kostümkunde (64) 2022/1. 69–98.

The Woodcuts of Weisskunig connected to Hungary. In: Kniha. Zbornik o problémoch dejinách kniznej kultúry. Martin, 2022, 145–167.

Magyar történelmi témák 18. századi bécsi festői: adatok Wenzel Pohl munkásságához és az August Rumelnek tulajdonított mohácsi csata-képhez. In: Művészettörténeti Értesítő (71) 2022/2. 233–254.

II. Ulászló szobra az Országház főhomlokzatán. In: Farbak Péter – Farbakyné Deklava Lilla (szerk.): *A haza építőkövei. Tanulmányok a 19. századi építészet köréből Sisa József tiszteletére.* Budapest, 2022, 481–489.

Várostrom Mohácson? – Fakenews és korlátozott hitelesség a kora újkori sajtóképeken. Illusztrált ismeretterjesztő írás a HUN-REN BTK honlapján, 2022.

History of Arts. In: *Psalmus Hungaricus. A Hungarian Cultural History. Volume II: From 1526 to 1867.*, 2023, 808–822.

II. Lajos portréja az augsburgi Weberhausban. In: *Ars Hungarica* (49) 2023/3., 251–272.

„A mohácsi temetés” – Perényi Imréné Kanizsai Dorottya az irodalomban és a képzőművészetben. In: *Elsüllyedt Mohács. Újabb tanulmányok a mohácsi csatával kapcsolatos kutatások eredményeiből.* Tanulmánykötet, Budapest, Martin Opitz kiadó, 2023, 271–288.

Kiegészítés Antonio Bonfini Rerum Vngaricarum Decadese 1581-es kiadása illusztrációinak forrásaihoz. In: *MAGYAR KÖNYVSZEMLE* (139) 2023/2., 174–197.

A mohácsi csata és II. Lajos a 16–19. századi képzőművészetben. MTA doktora disszertáció, 2023.

A „kalandozó” magyarok, II. Lajos és az augsburgi takácscéh. Illusztrált ismeretterjesztő írás a HUN-REN BTK honlapján, 2023.

“Türkengräuel” The depiction of the cruelty of the Ottomans in European pictorial propaganda in the 16th century. In: Kniha. Zbornik o problémoch dejinách kniznej kultúry. Martin, 2023, 48–68.

Dobozi Mihály és felesége a történetírásban, az irodalomban és a képzőművészetben. In: *Irodalomtörténeti Közlemények* 128 (2024/1) 59–95.

Bella gerant alii, tu felix Austria nube. Az 1515. évi bécsi Habsburg-Jagelló kettős eljegyzés 16–19. századi képzőművészeti reprezentációja. In: *Történelmi Szemle*, 2024/1. 45–83.

John Brampton Philpot 19. századi műtárgyfénykép-sorozatai a Magyar Képzőművészeti Egyetem és a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményében. In: *Ars Hungarica* (50) 2024/1. 97–107.

„Türkengräuel” – A törökök kegyetlenségének ábrázolása a 16. században. In: Kunt Gergely – Tamás Ágnes (szerk.): *Történelem és vizualitás.* Vác–Eger: Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület. 2024, 321–337.

Kép és emlékezet. A mohácsi csata és II. Lajos a képzőművészetben. Budapest, Libri kiadó, 2024.

Landscape, Artistic Representation, Memorials: Remembrance of the Location of the Battle of Mohács in 1526. In: Norbert Pap (ed.): *The Battle of Mohács, 1526.* Leiden, Brill, 2024, 448–493.

Bella gerant alii, tu felix Austria nube. Die Repräsentation der jagiellonisch-habsburgischen Doppelverlobung 1515 in Wien an Werken der bildenden Künste des 16.–19. Jahrhunderts. In: Wiener Geschichtsblätter (79) 2024/2. 109–143., 2024. 11. 14.

A már megjelent hazai és külföldi publikációkon kívül több, a pályázat ideje alatt készült tanulmányomat adtam le közlésre:

A középkori magyar királyok ábrázolása a 19. századi hazai képzőművészetben. Közlésre elfogadva a Csukovits Enikő által szerkesztett, *A középkori magyar uralkodóházak megítélése* című tanulmánykötetbe

II. Lajos megítélésének változása a 16–19. században. Közlésre elfogadva a Csukovits Enikő által szerkesztett, *A középkori magyar uralkodóházak megítélése* című tanulmánykötetbe

Die Darstellung der Schlacht auf dem Lechfeld (955) auf der Fassade des Weberhauses in Augsburg. Publikálásra elfogadva: Jahrbuch des Vereins für Augsburger Bistumsgeschichte

Das Porträt von Ludwig II. im Augsburger Weberhaus. Közlésre leadva: Zeitschrift für Schwäbische Landesgeschichte

A Lech-mezei csata (955) ábrázolása az augsburgi Weberhaus homlokzatán. A Weberhaus 15–16. századi festészeti díszítése. Megjelenés alatt a Művészettörténeti Értesítőben.

Megjelenés alatt a 2023. szeptember 28–30. között Krakkóban tartott, *Art History and its Institutions in the Austro-Hungarian Empire* című konferencián *Die Anfänge der institutionellen Kunstwerkfotografie in Ungarn* című előadásom szerkesztett változata.

Megjelenés alatt a 2024. április 23–25. között a Szlovák Nemzeti Könyvtár által Túrócszentmártonban rendezett, *KNIHA / QUO VADIS BOOK CULTURE* című konferencián *19th century artworks-photographs in Hungarian libraries and museums* című előadásom szerkesztett változata.

Konferencia előadások:

Előadóként résztvettem több hazai és külföldi tudományos konferencián:

The Woodcuts of Weisskunig connected to Hungary. Előadás a *THE STORY OF ART – THE STORY OF BOOK* című konferencián a Szlovák Nemzeti Könyvtárban, Martin, 2022, május 18–19.

„Türkengräuel” A törökök kegyetlenségének ábrázolása a 16. századi európai képi propagandában. Történelem és vizualitás. A Hajnal István Kör Társadalomtörténeti Egyesület 2022. évi konferenciája. Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác. 2022. augusztus 25 – 27.

A bécsi Collegium Hungaricum felkérésére *A mohácsi csata 18. századi képzőművészeti recepciója* címmel előadást tartottam a 2022. november 29-én Bécsben megrendezett, *A mohácsi csata 500. évfordulója felé...* című konferencián.

A 2023. május 16–18. között a Szlovák Nemzeti Könyvtár által Túrócszentmártonban rendezett tudományos konferencián *“Türkengräuel” The depiction of the cruelty of the Ottomans in European pictorial propaganda in the 16th century* címmel tartottam előadást.

A 2023. szeptember 28–30. között Krakkóban tartott, *Art History and its Institutions in the Austro-Hungarian Empire* című konferencián *Die Anfänge der institutionellen Kunstwerkfotografie in Ungarn* címmel tartottam előadást.

A 2024. április 23–25. között a Szlovák Nemzeti Könyvtár által Túrócszentmártonban rendezett, *KNIHA / QUO VADIS BOOK CULTURE* című konferencián *19th century artworks-photographs in Hungarian libraries and museums* címmel tartottam előadást.

2024. május 10-én *Az 1687. évi második mohácsi (nagyharsányi) csata emlékezete* címmel a Hóvári János emlékkonferencián tartottam előadást.

A pályázati időszak alatt kaptam felkérést és készültem fel három, 2024. novemberében és decemberében megrendezendő konferencián előadás tartására:

II. Ulászló és II. Lajos cseh királyi képmásai. Előadás *A Jagelló-kor kutatásának új megközelítései* című konferencián, 2024, november 26–27.

Emlékezés és felejtés. Az első és a második mohácsi (nagyharsányi) csata 18–19. századi képzőművészeti recepciója. Előadás az *Előkép és emlékezet a 19. századi magyar építészetben és művészetben* című konferencián, 2024. december 5–6.

A mohácsi csata és II. Lajos a 16–19. századi képzőművészetben. Előadás az *Antemurale Christianitatis – Közép-Európa és a Nyugat Balkán, a kereszténység védőbástyái* című konferencián, 2024. december 8–9.

Ismeretterjesztés:

„II. Lajos páncélja” a magyar művelődéstörténetben címmel online előadás a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat szervezésében, 2021-ben az egykor II. Lajosnak tulajdonított páncélról. <https://www.youtube.com/watch?v=JVZht4qpRU>

A HUN-REN BTK honlapján több illusztrált, ismeretterjesztő írást jelentettem meg, amelyek a nagyközönség érdeklődésére is számot tartanak:

„Az igazság az, hogy nekünk is a szívünkhöz nőtt” – „II. Lajos páncélja” a magyar művelődéstörténetben. Ismeretterjesztő írás a HUN-REN BTK honlapján.

<https://abtk.hu/ismerettar/ismeretterjesztes/ii-lajos-pancelja-a-magyar-muvelodestortenetben>

Várostrom Mohácson? – Fakenews és korlátozott hitelesség a kora újkori sajtóképeken. Ismeretterjesztő írás a HUN-REN BTK honlapján.

<https://abtk.hu/ismerettar/ismeretterjesztes/2484-varostrom-mohacson-fakenews-es-korlatozott-hitelesseg-a-kora-ujkori-sajtokepeken>

A „kalandozó” magyarok, II. Lajos és az augsburgi takácsceh. Ismeretterjesztő írás a HUN-REN BTK honlapján. <https://abtk.hu/ismerettar/ismeretterjesztes/3122-a-kalandozo-magyarok-ii-lajos-es-az-augsburgi-takacsceh>

2024-ben *Kép és emlékezet. A mohácsi csata és II. Lajos a 16–19. századi képzőművészetben* címmel jelent meg a HUN-REN és a Libri kiadó együttműködésében kiadott Kaleidoszkóp ismeretterjesztő sorozatban egy kismonográfiám.

Kutatási eredményeimről TV-riportokban számoltam be:

RTL TV XXI. század című műsorában: Nekünk Mohács kell! 2023. április 23. 12 óra

Penna Magazin, 8. rész <https://abtk.hu/hirek/a-penna-magazin-8-resze-elерheto-youtube-csatornankon>

Budapest, 2024. november 17.